

Voorzitter: mevrouw Monica Van Kerrebroeck

Vraag om uitleg van mevrouw Katleen Martens tot de heer Frank Vandenbroucke, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming, over participatie aan opleidingen via de opleidingscheques

De voorzitter: Mevrouw Martens heeft het woord.

Mevrouw Katleen Martens: Mevrouw de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, uit cijfers blijkt dat niet elke doelgroep in dezelfde mate gebruik maakt van de opleidingscheques. Hooggeschoolden zijn verhoudingsgewijs oververtegenwoordigd, laaggeschoolden relatief ondervertegenwoordigd. Dat ook vele hooggeschoolden veelvuldig gebruik maken van deze opleidingscheques, is allerm minst problematisch, meer zelfs, het is wenselijk aangezien een hooggeschoolde die nog meer in zijn mars heeft, kan zorgen voor een economische context waarvan ook laaggeschoolden de vruchten plukken. De relatieve ondervertegenwoordiging van de laaggeschoolden wijst wel op een aantal pijnpunten. De betrokken centra melden dat de factoren die de oorzaak zijn van deze lage participatie aan opleidingen vaak dezelfde factoren zijn die in de eerste plaats de onwenselijke situatie op de arbeidsmarkt veroorzaakt hebben. Het gaat bijgevolg om dezelfde sociaaleconomische groep.

Ditzelfde verschijnsel vinden we ook terug in andere sectoren van onze maatschappij, bijvoorbeeld onderwijs, waar ondersteunende maatregelen door de doelgroep minder benut worden dan door anderen – hoewel ze er dus het meeste nood aan hebben en er het meeste baat bij zouden hebben. Attitude en gebrekkige taalkennis worden vaak als belangrijkste struikelblokken aangehaald.

Welke doelgroep wordt met de opleidingscheques beoogd? Wat is het sociaaleconomische profiel van de ondervertegenwoordigde groep? Deelt u, mijnheer de minister, de analyse dat attitude en taalproblemen de grootste oorzaak zijn van deze relatieve ondervertegenwoordiging? Indien niet, wat zijn volgens u dan wel de oorzakelijke factoren? Welke initiatieven liggen in het vooruitzicht om de ondervertegenwoordiging te counteren? Wat is uw standpunt ten aanzien van een verplichting tot opleiding zoals in sommige EU-landen gebruikelijk is?

De voorzitter: Mevrouw Berx heeft het woord.

Mevrouw Cathy Berx: Mevrouw de voorzitter, mijnheer de minister, al is het niet zo duidelijk of dit de on-

dertoon is bij de vraagsteller, ik ben in elk geval wel bekommerd om een eventueel mattheuseffect bij levenslang leren. Hoe hoger men opgeleid is, en hoe hoger en beter de positie op de arbeidsmarkt, hoe groter de kans dat men deelneemt aan het levenslang leren. Die participatie is ook breder dan het dossier van de opleidingscheques. Misschien moeten we dat dan ook breder bekijken.

De opleidingscheques zijn een instrument. Het is dan ook belangrijk om goed na te kijken of het beleid zoals het is uitgetekend de effecten sorteert die het beoogt. De opleidingscheques werden bijgestuurd in 2004, precies met de bedoeling om meer mensen te bereiken. We moeten het beleid de tijd gunnen om te zien of die bijsturing efficiënt is.

Ten behoeve van de vraagsteller: het boek 'Onderwijs onderweg in de immigratiesamenleving' geeft een heel genuanceerd beeld van de verklaringen waarom iemand al dan niet participeert aan het levenslang leren, in het bijzonder voor wat de kansengroepen betreft. Een van de belangrijke vaststellingen was dat de kosten-batenanalyse van het al dan niet participeren aan het levenslang leren bij de groepen waar het hier om gaat, vaak negatief uitvalt. Vandaar de vraag hoe we ervoor kunnen zorgen dat die kosten-batenanalyse positiever uitvalt. Dat kan te maken hebben met het feit dat mensen levenslang leren percipiëren als een waarde op zich, maar ook met de mogelijkheid dat er een sterker geloof groeit dat de eigen positie kan verbeteren door te participeren aan levenslang leren.

Voor welk soort opleidingen worden de opleidingscheques gebruikt? Is er een verdere selectiviteit nodig? Ik vang op dat een aantal opleidingen betaalbaar zijn met opleidingscheques – waarbij je je kunt afvragen of dat nu wel zo relevant is. Klopt het nog steeds dat men werknemer moet zijn om toegang te hebben tot de opleidingscheques? Kunnen ook werkzoekenden er gebruik van maken? Hoe keren we dat mattheuseffect? Hoe zorgen we ervoor dat mensen er sterker dan nu van overtuigd zijn dat participeren aan het levenslang leren er wel degelijk toe kan leiden dat hun positie er sterk op vooruitgaat?

De voorzitter: Minister Vandenbroucke heeft het woord.

Minister Frank Vandenbroucke: Op de eerste vraag van mevrouw Martens antwoord ik het volgende: de opleidings- en begeleidingscheques willen werknemers in staat stellen de kosten voor opleiding, loopbaanbe-

geleiding en EVC-trajecten met de helft te verminderen. Met die steun kan de werknemer competenties verwerven die bijdragen tot zijn of haar brede inzetbaarheid of tot het realiseren van zijn of haar loopbaanpad. De opleidingscheques zijn dus een stimulans voor alle werknemers om hun talenten te ontwikkelen. Het is een instrument dat de gedeelde verantwoordelijkheid van werknemers en de overheid in de verf wil zetten. Met een financiële stimulans wil men mensen over de streep trekken.

Na evaluatie werd in 2004 de maatregel hervormd om extra aandacht te besteden aan specifieke doelgroepen zoals kort- en middengeschoolde werknemers en kansengroepen te stimuleren tot deelname aan loopbaan dienstverlening, met aansluitend een opleiding in functie van de verdere ontwikkeling van kansengroepen. Ik verwijs hier naar drie maatregelen: de invoering van een hoger plafond voor werknemers die uit eigen beweging langdurig kwalificerende trajecten aanvatten en tevens hogere studies die hun kansen op duurzame werkgelegenheid verstevigen; de vrijstelling van de eigen werknemersbijdrage voor werknemers die tweedekansonderwijs volgen; de uitvoering van een eigen bijdrageplafond voor werknemers uit kansengroepen die opleidingen volgen aansluitend op hun competentiebilan.

Mevrouw Martens vroeg wat het sociaaleconomische profiel van de ondervertegenwoordigde groep is. Uit gegevens van de VDAB blijkt dat in 2005 214.149 mensen een opleidingscheque hebben aangevraagd en van 1 januari 2006 tot 30 november 2006, op elf maanden dus, werden er 221.845 opleidingscheques aangevraagd. We kunnen dat opsplitsen volgens geslacht, diploma en leeftijd. Als je enkel het afgelopen jaar bekijkt, zie je dat je beduidend meer vrouwen dan mannen hebt, met name 60 procent. Qua diploma heb je natuurlijk een mattheuseffect: bijna 50 procent zijn hooggeschoolden, iets meer dan 35 procent zijn middengeschoold, iets minder dan 15 procent zijn laaggeschoolden. Weinig mensen, 14,5 procent om precies te zijn, zijn ouder dan 50 jaar. Je hebt hier duidelijk een ongelijke verdeling, en dat is inderdaad een reden tot bezorgdheid.

Er zijn verschillende oorzaken waarom werknemers niet aan opleidingen deelnemen. Er zijn leerdrempels die te maken hebben met concrete situaties: gebrek aan tijd en geld, gebrek aan ondersteuning bij de collega's of de werkgever, gebrek aan aanmoediging. Er zijn ook institutionele leerdrempels, zoals de kost van de opleiding, te weinig informatie over het aanbod van opleidingen, de bereikbaarheid en de flexibiliteit van het opleidingsaanbod.

Maar er zijn ook en vooral dispositionele leerdrempels zoals een negatieve houding tegenover educatie in het algemeen, het gevoel dat het allemaal niet relevant is, terughoudendheid tegenover het zich binden aan een cursus, een vormingscentrum of een opleider, gebrek aan zelfvertrouwen, apathie enzovoort. Allemaal meer

of minder problematische houdingen die ertoe leiden dat mensen niet deelnemen aan levenslang leren.

Een opleidingscheque is duidelijk vooral een financieel instrument. We moeten daar niet naïef in zijn. De cheques spelen in op de financiële drempels, niet op de andere. En dat verklaart voor een stuk het mattheuseffect.

Welke initiatieven liggen in het vooruitzicht om iets aan de ondervertegenwoordiging te doen? Het is niet evident om kansengroepen te bereiken. Dat blijkt uit veel wetenschappelijk onderzoek en uit voorgaande experimenten rond de blijfrefrekening. Ook de cijfers die ik net heb gegeven, overtuigen duidelijk niet op het vlak van de kansengroepen. Zelfs na het invoeren van specifieke clausules voor kansengroepen, stijgt het aantal aanvragen maar beperkt.

De uitdaging is het bereik van kansengroepen te vergroten en de opleidingen te laten passen in een ontwikkelingstraject dat de persoon zelf verder brengt op de arbeidsmarkt.

Wij stellen een omvattende agenda op punt die we willen bespreken met de sociale partners. Dat is de competentieagenda. Via die agenda zou ik de opleidingscheques willen heroriënteren tot één geïntegreerd systeem dat inwerkt op meerdere drempels op de weg naar een opleiding. Idealiter zou je daarbij op een dag via één benadering verschillende drempels kunnen aanpakken: gebrek aan tijd, financiële steun, begeleiding. Dan kun je ook beter de vraag stellen in welke mate je dat selectief moet doen, bijvoorbeeld met prioriteit voor kwalificerende opleidingen, opleidingen in knelpuntberoepen of bepaalde groepen.

Om het gebrek aan tijd aan te pakken, wordt in de competentieagenda bekeken welke rol het betaald educatief verlof kan spelen. U kent ongetwijfeld mijn mening daarover. Gewesten en gemeenschappen moeten op een samenhangende manier alles kunnen garanderen wat te maken heeft met investeringen in menselijk kapitaal en de activering van menselijk kapitaal.

Het betaald educatief verlof sluit zeer nauw aan bij een aantal bestaande gemeenschapsbevoegdheden. Vandaag is dat nog federaal geregeld, maar volgens mij is dat niet erg zinvol. Maar dat verwijst dan weer naar discussies over de staatsvorming.

U vroeg wat mijn standpunt is over een verplichting tot opleiding. De vraag is wat we daarbij precies voor ogen hebben. In enkele Europese landen bestaat een algemene opleidingsplicht voor werkzoekenden op een manier die hier niet bestaat. Ik ben daar ook geen voorstander van. Ik vind dat je werkzoekenden verplichtingen moet opleggen – ingaan op vacatures, ingaan op werkaanbod, ingaan op passend opleidingsaanbod,

actief zoeken – maar ik vind niet dat je iedereen die werkloos wordt, onmiddellijk een opleiding moet aanbieden. Dat is ook overbodig. Soms moeten mensen even zoeken voor ze een job vinden, maar dat kan ook zonder een bijkomende opleiding.

We moeten vooral aandacht hebben voor mensen die in de werkloosheid verstrikt dreigen te raken. Dat is de reden waarom wij een getrappt model hebben. Ik heb dat gisteren al uitgelegd in de plenaire zitting, naar aanleiding van de vraag van mevrouw Ceysens.

Wij werken met ‘trajecten naar werk’ voor mensen die dat echt nodig hebben. In die trajecten is er een evenwicht tussen rechten en plichten en wordt er een individueel contract met de werkzoekende opgemaakt. Dat is zeer zinvol. In zo’n contract heb je rechten en plichten, en vanzelfsprekend komt iemand die een passend opleidingsaanbod waarvan wij denken dat het nodig is in zo’n traject, weigert, in de problemen.

Je moet niet iedereen die werkloos wordt verplichten om de dag nadien aan een opleiding te beginnen. Dat heeft geen zin. De opleiding is een gedeelde verantwoordelijkheid van werknemers, werkgevers en de overheid. De overheid moet aanmoedigen, ondersteunen en instrumenten aanbieden. Werkgevers moeten mogelijkheden scheppen. Mensen moeten zelf inspanningen doen.

De voorzitter: Het incident is gesloten.

Vraag om uitleg van mevrouw Cathy Berx tot de heer Frank Vandenbroucke, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming, over het verstrekken van statistische informatie over de school- en leerlingenkenmerken aan scholen

De voorzitter: Mevrouw Berx heeft het woord.

Mevrouw Cathy Berx: Mevrouw de voorzitter, mijnheer de minister, collega’s, in juni 2005 vernamen de scholen secundair onderwijs de beslissing over het aantal GOK-uren waarop ze in de tweede GOK-cyclus aanspraak kunnen maken. Anders dan voor de GOK-uren basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs wordt het basismateriaal voor de berekening van de GOK-uren niet door de scholen aangeleverd. Het departement beschikt zelf over de nodige informatie om de berekening te maken en deelt het eindresultaat van deze berekening mee aan de scholen.

Die informatie betreft het aantal ex-OKAN-leerlingen, het aantal leerlingen met schoolachterstand, het aantal leerlingen met B- of C-attest die van een andere school

komen enzovoort. Voor scholen is het bijzonder relevant om jaarlijks een correcte ‘foto’ van hun school te bekomen. Een correct en statistisch overzicht van de typische school- en leerlingenkenmerken draagt bij tot een beter inzicht in de school, en dus tot beter gefundeerde en dus betere beslissingen inzake school- en leerlingenbeleid.

Sommige scholen trachten met de middelen waarover ze beschikken deze grafieken en statistieken zelf op te stellen. Als het departement deze nuttige info snel aan de scholen zou bezorgen, dan wordt dubbelwerk vermeden. De overheid zou zo haar ondersteunende rol of servicecenter voor de scholen versterken en verbeteren. Dat strookt met het uitgangspunt van deze meerderheid om het beleidsvoerend vermogen van de scholen te versterken. Onlangs hebt u dat nogmaals in de plenaire vergadering gezegd.

Een jaarlijkse foto van de scholen heeft nog een ander voordeel. Het laat geïnteresseerden toe om een goede vergelijking te maken tussen de – eventueel bijkomende – GOK-ondersteuning van de verschillende scholen, rekening houdend met de concrete leerlingenkenmerken die voor de berekening van de GOK-ondersteuning in aanmerking worden genomen. Scholen zouden zo kunnen nagaan of scholen met een vergelijkbaar profiel inderdaad een vergelijkbare ondersteuning krijgen. Eveneens zouden scholen makkelijker kunnen nagaan wat de impact is van de zogenaamde wegingsfactoren die een belangrijke rol spelen bij de uiteindelijke toekenning van GOK-uren. Zoals bekend, weegt niet elke GOK-indicator even zwaar: de regering bepaalt welke wegingscoëfficiënt elke indicator krijgt.

Deze informatie is dan weer relevant voor het te realiseren nieuwe financieringssysteem voor het leerplichtonderwijs. Als de scholen niet alleen de statistieken maar ook de achterliggende informatie zouden krijgen, dan kunnen ze bijvoorbeeld trachten te becijferen wat de impact van andere wegingsfactoren of andere indicatoren voor de school op de financiering kunnen zijn. Ten slotte zou deze informatie over de schoolpopulatie ook dienstig kunnen zijn voor duiding bij doorlichtingsverslagen en dergelijke.

Bent u bereid om aan het departement de opdracht te geven om bijvoorbeeld jaarlijks aan de scholen de statistische informatie te verstrekken waardoor de scholen een beter en goed gedocumenteerd overzicht krijgen van de typische school- en leerlingenmaterie? Bent u bereid om deze informatie ook te gebruiken om een benchmarking te maken van de GOK-ondersteuning van vergelijkbare scholen of de scholen toe te laten om deze vergelijking te maken? Bent u bereid om zo’n toetsingsinstrument ook te hanteren ter voorbereiding en bij de latere controle van de nieuwe financiering van het leerplichtonderwijs?